

Prof. zw. dr hab. Ewa Komorowska
Instytut Językoznawstwa
Uniwersytetu Szczecińskiego

Szczecin, 8.08. 2022 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej **MGR. ŁUKASZA GABARKIEWICZA**
na temat: *Funkcja diagnostyczna i kontrolna technologii informacyjno-komunikacyjnych*
w procesie zdalnego nauczania języka angielskiego, Gdańsk 2022, ss. 120

Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem **dr hab. Zofii Pomirskiej**.

Rozprawa doktorska Łukasza Gabarkiewicza porusza istotne zagadnienie dla procesu zdalnego nauczania języka angielskiego, jakim jest diagnozowanie i kontrola technologii informacyjno-komunikacyjnych w tym zakresie.

Praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, w tym dwóch rozdziałów teoretycznych, rozdziału metodologicznego i największego rozdziału analitycznego, bibliografii, spisu tabel, wykresów i rysunków, aneksu oraz streszczenia w języku angielskim. Autor pracy wspomina nie o czterech, lecz o pięciu rozdziałach. Pomyłka zapewne wynika z wielokrotnej zmiany kompozycji pracy. Nadto proponowałabym przeniesienie streszczenia w języku angielskim z początku pracy na jej koniec.

Wstęp stanowi wprowadzenie do zagadnienia. Autor w kilku słowach przedstawia istotną rolę języka angielskiego we współczesnym świecie i wynikającą z tego faktu potrzebę nauczania języka na różnych poziomach nauczania i w różnych grupach wiekowych. Na tym tle sygnalizuje zmianę sposobu nauczania z bezpośredniej na on-line, która przez pewien czas stała się koniecznością w Polsce w związku z pandemią Covid-19. Sytuacja ta spowodowała cały proces dostosowania nauczania języka obcego do warunków braku bezpośredniego kontaktu nauczyciela z uczniem. Pojawiło się zatem szereg opracowań na ten temat zarówno dotyczących samego procesu nauczania w warunkach on-line, jak i diagnozowania i kontroli wiedzy w takich warunkach nauczania za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. Przedstawiona sytuacja skłoniła Łukasza Gabarkiewicza do przygotowania rozprawy doktorskiej, której celem – jak pisze Autor – jest „analiza i ocena funkcji diagnostycznej i

kontrolnej technologii informacyjno-komunikacyjnej w zdalnym nauczaniu języka angielskiego”. Łukasz Gabarkiewicz sygnalizuje we wstępie zagadnienia, które zamierza omówić w dalszej części pracy. Stawia podstawowy problemem, którym jest pytanie: Jak można ocenić funkcje diagnostyczne i kontrolne technologii informacyjno-komunikacyjnych w nauczaniu zdalnym języka angielskiego? Omówienie zasadniczego problemu stanie się odpowiedzią na poszczególne zagadnienia szczegółowe, między innymi, jak uczniowie oceniają wykorzystanie TIK w zdalnym nauczaniu języka angielskiego? Jakie szanse i zagrożenia dla ucznia wiążą się z wykorzystania TIK w zdalnym nauczaniu języka angielskiego i jakie implikacje wynikają z nich dla procesu nauczania czy jak można wykorzystać TIK w funkcji kontrolnej w zdalnym nauczaniu? Rozprawa opiera się na badaniach empirycznych przeprowadzonych w latach 2020-2021. Autor wykorzystuje autorskie narzędzia badawcze, takie jak kwestionariusz ankiety badający opinie uczniów na temat nauki zdalnej języka angielskiego oraz test kompetencji badający wiedzę i umiejętności językowe uczniów z zakresu gramatyki, słownictwa, czytania ze zrozumieniem i budowania wypowiedzi”.

W pierwszym rozdziale pt. *Nauczanie języka angielskiego w polskim systemie edukacji* na wstępie Autor zasygnalizował początki nauczania języka angielskiego w polskim systemie oświaty. Pierwszy podręcznik do nauki języka angielskiego – jak pisze Gabarkiewicz – został wydany w 1788 roku. Przez wiele lat polityka państwa polskiego nie sprzyjała powszechnemu nauczaniu języka angielskiego, dopiero reformy w okresie transformacji ustrojowej w roku 1989 przyczyniły się do wprowadzenia języka angielskiego do szkół jako podstawowego języka obcego na miejsce funkcjonującego do tej pory w szkołach języka rosyjskiego.

W pierwszym z podrozdziałów Łukasz Gabarkiewicz przedstawił założenia metodyczne nauczania języka angielskiego na poziomie wychowania przedszkolnego i edukacji w szkole podstawowej oraz w szkole ponadpodstawowej. Przy opisie podstawowych założeń programowych na poziomie wychowania przedszkolnego i edukacji na poziomie szkoły podstawowej, materiał – o ile dobrze zrozumiałam – został wykorzystany z Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 roku. Brak jest bowiem w pracy przypisu, skąd zostały zaczerpnięte szczegółowe wiadomości na ten temat. Jedyne przypis, który odnosi się do pierwszego zdania może sugerować, że są to informacje z cytowanego Rozporządzenia. W omówieniu natomiast podstawowych założeń edukacyjnych na poziomie szkoły ponadpodstawowej przypis został już umieszczony poprawnie i sugeruje, że przytoczone na kilku stronach podstawy programowe zaczerpnięte zostały z Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 roku.

W kolejnym podrozdziale pracy omówiono uwarunkowania nauczania języka angielskiego w edukacji formalnej. Autor zwrócił szczególną uwagę na odmienny sposób nauczania w edukacji przedszkolnej w stosunku do edukacji szkolnej. Wynika on przede wszystkim z braku pewnych umiejętności u dzieci typu pisanie i czytanie, które nie są jeszcze rozwinięte na tym etapie nauczania. W opraciu o opinię specjalistów, Autor podkreśla ogromną rolę form zabawowych w percepcji języka. Istotą bowiem nauczania na pierwszym etapie jest zainicjowanie zainteresowania dziecka językiem obcym, które zaowocuje w przyszłości chęcią uczenia się języka, a nie traktowania przyswajania języka obcego jako przymusu edukacyjnego.

Interesującą częścią rozdziału jest dokonany przez Łukasza Gabarkiewicza przegląd najpopularniejszych o różnorodnym charakterze metod nauczania, stosowanych w Glottodydaktyce. Zastosowanie sygnalizowanych metod niewątpliwie przyczynia się zarówno do podnoszenia poziomu znajomości języka obcego, jak i do rozwoju sprawności w posługiwaniu się językiem w różnych sytuacjach interakcji społecznej. Z kolei Autor opisuje testy diagnostyczne, które definiuje następująco: „test jest to narzędzie służące diagnozowaniu poziomu wiedzy i umiejętności oraz analizowaniu efektów działań osoby testowanej”. Przedmiotem opisu staje się zatem egzamin Cambridge English, diagnozujący różne poziomy nauczania języka angielskiego. Autor szczegółowo z wykorzystaniem tabel i wykresów przedstawia funkcję diagnostyczną oraz możliwości zastosowania testów również w zdalnym nauczaniu języka angielskiego. Ponadto w tym rozdziale opisano różne funkcje testów kompetencji, w tym diagnostyczną, kontrolną, dydaktyczną, sterująco-metodyczną, wychowawczą.

Rozdział drugi przedstawia implikacje zdalnego nauczania dla rozwijania kompetencji językowych uczniów. Autor dokonuje przeglądu podstawowych zasad e-learningu i podsumowuje tę część pracy następująco: „znajomość przedstawionych zasad i procedur tworzenia lekcji online może znacząco przyczynić się do poprawy atrakcyjności zajęć i podniesienia ich jakości. Należy jednak stosować je z wyczuciem, mając na uwadze to, jakie treści będą przekazywane oraz jakie będzie tempo nauczania”. Zaznaczając słusznie, że „jednocześnie celowe jest tworzenie możliwie najbardziej atrakcyjnych dla uczniów, zapewniających efektywny przekaz scenariuszy zajęć z zastosowaniem zróżnicowanych form przekazu treści”. W kolejnym podrozdziale omawia rolę technologii informacyjno-komunikacyjnych w zdalnym nauczaniu języka angielskiego oraz przeprowadza przegląd badań w zakresie ich efektywności w nauczaniu języka angielskiego. Z kolei Łukasz Gabarkiewicz analizuje funkcjonujące na rynku polskim platformy i aplikacje wykorzystywane w kształceniu na odległość. Autor pokazuje również miejsce testów sprawdzających zdobycie

wiedzy z zakresu gramatyki i leksyki języka angielskiego oraz stopień podniesienia poziomu sprawności językowej w nauczaniu języka angielskiego. Kolejną tematyką podjętą w tym rozdziale jest efektywność zdalnego nauczania języka angielskiego. Łukasz Gabarkiewicz omawia to zagadnienie na podstawie analizy literatury, zwracając szczególną uwagę na funkcje: diagnostyczną i kontrolną technologii informacyjno-komunikacyjnych w zdalnym nauczaniu języka angielskiego.

Rozdział czwarty zawiera metodologiczne podstawy badań empirycznych. Autor rozprawy definiuje przedmiot i cel badań następująco: przedmiotem badań jest funkcja diagnostyczna i kontrolna technologii informacyjnokomunikacyjnej w zdalnym nauczaniu języka angielskiego, a celem badania jest: „analiza i ocena funkcji diagnostycznej i kontrolnej technologii informacyjno-komunikacyjnej w zdalnym nauczaniu języka angielskiego”. Gabarkiewicz dookreśla tutaj problemy badawcze i formułuje hipotezy robocze. Autor podkreśla, że w prezentowanej pracy zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z wykorzystaniem ankiety, natomiast narzędziem był autorski kwestionariusz ankiety. Drugim zastosowanym narzędziem badawczym był autorski test kompetencji z języka angielskiego, który miał na celu zbadanie poziomu umiejętności językowych uczniów biorących udział w badaniu. Test obejmował następujące kompetencje: gramatykę, słownictwo, czytanie ze zrozumieniem itd.

Rozdział piąty – najbogatszy w rozprawie – ma charakter empiryczny. Badania zostały przeprowadzone w latach 2020 i 2021, W ankietach wzięło udział 80 osób. Przyjęto trzystopniową metodę badań: opracowanie właściwego formularza ankietowego, przeprowadzenie badania online, zebranie udzielonych odpowiedzi i opracowanie uzyskanych wyników. Drugi tor badania związany był z autorskimi testami, które zostały uczniowi przekazane do wypełnienia przed rozpoczęciem nauki i po jej zakończeniu. Wyniki zostały porównane z grupą kontrolną, która pobierała naukę tego samego materiału w formie stacjonarnej. W badaniu udział wzięli uczniowie uczestniczący w zajęciach z języka angielskiego prowadzonych przez autora. Do grup uczniowie zostali wybrani w drodze losowania. Uczniowie losowali kartki, na których wypisane były cyfry 1 i 2, przy czym cyfra 1 oznaczała włączenie do I grupy (badawczej, nauczanej w formie online), natomiast cyfra 2 oznaczała włączenie do grupy II (kontrolnej, nauczanej w formie stacjonarnej). Uzyskany materiał został opracowany i poddany analizie ilościowej i jakościowej, a następnie przedstawiony w formie graficznej i zanalizowany pod kątem efektywności nauczania. Autor w sposób drobiazgowy analizuje poszczególne punkty ankiety. Wyniki szczegółowe i całościowe przedstawia za pomocą rysunków, wykresów i tabel. Analiza zasługuje na uznanie

ze względu na precyzję opisu wyników ankiety i wnioski, zawarte po poszczególnych partiach analizy.

W podsumowaniu badań Autor porównując dla obu grup uczniów – test kompetencji przed nauczaniem zdalnym i po jego zakończeniu wysnuł wniosek zasadniczy, że uczniowie z grupy I, którzy odbyli naukę w trybie kształcenia na odległość, uzyskali gorsze wyniki w teście kompetencji w badaniu 2 niż uczniowie, którzy odbywali naukę języka angielskiego stacjonarnie i mieli bieżący kontakt z nauczycielem. Ponadto badania pokazały, iż technologie informacyjno-komunikacyjne pełnią istotną rolę diagnostyczną i kontrolną w nauczaniu zdalnym języka angielskiego, gdyż umożliwiają zarówno poznanie postępów uczniów w nauce języka angielskiego, jak i szybkie rozpoznanie występujących trudności. Autor zwraca również uwagę na czynniki determinujące naukę języka angielskiego w nauczaniu zdalnym, do których włącza, między innymi, brak motywacji uczniów do nauki, wynikający z braku bezpośredniego kontaktu z nauczycielem, różne umiejętności wykorzystania narzędzi TIK przez nauczyciela i ucznia czy utrudnienia w przyswajaniu wiedzy, związane z brakiem możliwości dopytania, sprawdzania na bieżąco efektów nauczania.

W podsumowaniu stwierdzam, że przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska świadczy o dojrzałości badawczej mgr. Łukasza Gabarkiewicza, o jego rzetelności w sposobie opracowania materiału badawczego. Struktura pracy jest logiczna. Autor przedstawił przedmiot badań, cel pracy i przyjętą metodologię oraz wykorzystane w rozprawie własne narzędzia badawcze. Analiza przeprowadzona została stopniowo i konsekwentnie, zgodnie z przyjętymi założeniami pracy. Oceniam ją pozytywnie, szczególnie precyzyjne ilościowo-jakościowe opracowania materiału, które ilustrowane są za pomocą rysunków, tabel i wykresów. Język pracy jest poprawny. Bibliografia jest wystarczająca dla wybranego tematu badawczego. Na podkreślenie zasługuje charakter materiałowy pracy.

Biorąc pod uwagę wartość merytoryczną i metodologiczną rozprawy doktorskiej Pana Magistra Łukasza Gabarkiewicza, stwierdzam, że rozprawa spełnia wymagania ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Wnoszę o dopuszczenie mgr. Łukasza Gabarkiewicza do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Szczecin, 8 sierpnia 2022 roku

prof. dr hab. Ewa Komorowska